

Holandské Antily – Willemstad

Willemstad, súčasné hlavné mesto Curaca v Holandských Antilách v Karibiku (objavených v roku 1499 Amerigom Vespuccim a Alonsom de Ojeda), vzniklo po roku 1634, keď Holanďania obsadili španielsku kolóniu tzv. Nepotrebných ostrovov (Islas inutiles).

Na ochranu prírodného prístavu v zálive sv. Anny najskôr vybudovali pevnosti Waterfort, Amsterdam a protiháľ Riffort.

Pod ochranou týchto pevností sa postupne vybudovala kolónia Punta (9 ha) ako obchodné centrum na predaj a prekládku tovarov, vrátane čiernych otrokov z Afriky. Na opačnom brehu vznikla nová osada Otrobanda (50 ha) neskoršie prepojená s Puntou malebným mostom kráľovnej Emmy.

Ďalší most kráľovnej Wilhelminy postavili z Puntou do bohatej židovskej štvrte Scharloo (25 ha), ktorej vily rôzneho slohu vyzdobili. Osobitnú pozornosť si v tejto časti mesta zaslужuje budova Svadobná torta (Bolo de Bruid).

Ostatné osady Pietermaai (9 ha) a Kortijn začali budovať až v 19. storočí. Kolónia pod holandskou vládou prosperovala a rozrástla sa v honosné prístavné mesto s barokovými a klasicistickými pestrofarebnými budovami s vysokými štípmi a kvetinovou ornamentálnou dekoráciou.

V zachovalých historických častiach mesta, ktoré uznali za svetové dedičstvo v roku 1997, dodnes dominujú pôsobivá dvojposchodová budova Pentha a ďalších asi 750 pamiatkovo chránených budov, napríklad v Punte synagógy Mikve Izrael Emanuel (1732) a odľahlejšieho Mansion Belvédère.

Willemstad je súčasťou SD od roku 1997.

Turecko – Mesto Safranbolu

Safranbolu predstavuje originálne turecké mesto z obdobia Osmanskej ríše, so zachovalou urbanistickou štruktúrou z 15. – 16. storočia. Zahŕňa 1 008 pamiatkovo chránených budov, 165 prírodných pamiatok a 4 historické sídelné štruktúry so zabezpečenou štátnou ochranou od roku 1985. Trvalé osídlenie územia siaha až do roku 3000 pred n. l.

Postupne sa menil aj názov mesta. Súčasný názov pochádza z roku 1940. Juhovýchodnú štvrť mesta Cukur charakterizujú nižšie domy okolo trhového námestia a remeselníckych dielní.

V západnej časti prevládajú väčšie dvojpodlažné až trojpodlažné domy v hustej zástavbe so skladmi, výrobnými a inými funkčnými objektmi. Do ulice prečnievajúce poschodia ma kamenných základoch nadstavali z dreva a tehál, pričom ich farebne a rezbársky skráslili.

V severozápadnej štvrti Baglar/Badlar prevládajú samostatné vilové domy s veľkými príľahlými záhradami. Infraštruktúru mesta dopĺňa 18 fontán, resp. verejných studní a Akvadukt Incekaya.

Urbanistická štruktúra sa veľmi nezmenila od čias, keď ho v roku 1332 navštívil Ibn Battuta. Dodnes sa zachovali niektoré budovy z roku 1322, ktoré dal postaviť Gazi Süleyman Pata/Paša. Patrí k nim Mešita Eshi Camii s Medresou Gazi Süleyman Pata Medresesi a Kúpele Eshi Hamam.

V roku 1824 postavili v meste Kláštor Ali baba Tekkesi a po ňom aj mestskú nemocnicu. Zachovalosť kultúrnych pamiatok, harmónia architektúry a estetika dekoratívnych doplnkov domov s arkierni charakterizujú toto malebné turecké mestečko na svahoch dolín.

Mesto Safranbolu je súčasťou SD od roku 1994 (Phuket).

Mexiko – Guanajuato a okolité bane

Historické banské mesto Guanajuato sa začalo rozvíjať na mieste dediny Cuanxhuata v rokoch 1529 – 1548, keď tu španielski kolonisti objavili a začali ťažiť striebro. Vystavali ho s kľukatými cestičkami na svahoch doliny v kopcovitom teréne vo výške 2 050 m n. m. Dnes je to významné univerzitné mesto a kultúrne stredisko mexického vnútrozemia s množstvom námestí, krásnych kostolov, palácov a ďalších pestrofarebných koloniálnych stavieb, na ktoré je najlepší výhľad z okružnej cesty okolo neho – Carretera panoramica. Základ Universidad de Guanajuato tvorí jezuitský seminár, ku ktorému dostavali v churrigueresknom štýle Kostol Templo de la Capañia de Jesús (1745 – 1765). Medzi koloniálne kostoly patrí aj barokový Iglesia de San Diego z roku 1663 a Templo de San Francisco, postavený tiež v barokovom slohu.

K najväčším a najstarším stavbám mesta patrí guanajuatská „Bastila“, štvorcová, dvojposchodová Alhondiga de Granaditas (1797 – 1808), ktorá v minulosti slúžila ako sklad aj väznica a dnes ako múzeum i pantheon. K pôvodným stavbám patrí starý vládný palác Antigua Palacio de Gobierno a barokovo-neoklasicistické divadlo Teatro Juaréz (1873 – 1903). Neskoršie postavili Teatro Principal a Teatro Cervantes. Kultúrnou úroveň mesta zvyšuje aj viacero múzeí, k zaujímavostiam patrí aj cintorín Museo de los Momias.

K najstarším stavbám patria zrúcaniny pôvodného banského mestečka Real de Minas de Santa Fé de Guanajuato. Z okolitých baní vyniká najmä šachta Boca del Infierno o priemere 12 m a hĺbke 600 m. K osobitostiam patrí aj 250-ročná baňa La Valencia severne od mesta, v ktorej sa ťažilo 20 % svetovej ťažby striebra, zlato, nikel a olovo. Vedľa nej postavili v rokoch 1765 – 1788 dvojvežový Kostol Templo la Valencia – jednu z najkrajších ukážok barokovej architektúry v Latinskej Amerike.

Guanajuato je súčasťou SD od roku 1988 (Brasília).

Gruzínsko – Horné Svaneti

Horné Svaneti tvorí kraj so svojráznou vidieckou architektúrou pod hlavným hrebeňom Kaukazu (masívy Ušba 4 700 m n. m. až Šachara 5 068 m n. m.) a južnejším Svanetským chrbtom (Lajla 4 008 m n. m.), uzatvárajúcim hlavnú dlhú dolinu rieky Inguri. Prvé zmienky o Svaneti pochádzajú z prác filozofa a geografa Strabóna (66 pred n. l. – 24 n. l.), keď už táto dávno osídlená oblasť Soanoi dosahovala pomerne vysokú kultúrnu úroveň. V 4. storočí patrila ku kráľovstvu Lazika a v roku 523 jej obyvatelia prijali kresťanstvo, aj keď sa zároveň udržali pohanské kultové obrady. SD zaberá niekoľko najzachovalejších a najtypickejších unikátnych ukážok urbanistických historických štruktúr hornosvanetskej krajiny, vrátane vybraných sídiel. Centrum tvorí Ušgulský historicko-architektonický komplex ako chránená zóna na sútoku dvoch riek. Ide o pamiatkovú rezerváciu Chajaši s viac ako 200 vežami a 400 domami. Smerom na západ po toku sa nachádza obec Murkmeli, smerom na východ vo vyššej polohe obce Jiblan a Chviblani. Osada Zhibiani leží v nadmorskej výške 2 100 metrov. Severnejší náboženský komplex stavieb Lamaria vyniká maľbami z obdobia renesancie v Gruzínsku. Okrem Ušguli sa najviac veží zachovalo v sídlach Mestia a Latali. Ďalšie sú v Lagami, Kala a v osade Nakipari. Hranolovité kamenné rodové veže dosahujú 3 – 5 poschodí a ich hrúbka sa smerom hore zužuje, takže v podstate majú tvar zrezaného, zastrešeného ihlanu. Ich horné poschodia slúžili ako pozorovateľne a na uskladnenie projektilov, ktoré používali na obranu.

K osobitostiam Horného Svaneti patria aj pomerne malé a zvonku nezdobené kostoly. Opak tvorí ich bohato zdobený interiér s nástennými maľbami, rezbárskymi dielami a maľbami vyzdobenými ikonami z 9. – 17. storočia. V rokoch 1983 – 1985 v Hornom Svaneti zinventarizovali 960 kultúrnych pamiatok – 196 kostolov, 208 veží, 342 skalných komplexov a 3 pevnosti. Dva hrady sa nachádzajú v Ušguli, kde sa v dvoch kostoloch zachovali unikátne stredoveké nástenné maľby.

Horné Svaneti je súčasťou SD od roku 1996 (Mérida).